SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 7/2023-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **DEVELOP GROUP a. s.,** Nobelova 34, Bratislava, IČO 44 174 764, zastúpenej advokátskou kanceláriou Advokáti Heinrich s. r. o., Skautská 12, Nitra, IČO 36 865 966, v mene ktorej koná advokát JUDr. Roman Heinrich, proti postupu Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 42 Cb 71/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 42 Cb 71/2016 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Bratislava II **p r i k a z u j e**, aby v konaní sp. zn. 42 Cb 71/2016 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Bratislava II **p o v i n n ý** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **493,10 eur**, ktorú **j e p o v i n n ý** Okresný súd Bratislava II zaplatiť právnemu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 42 Cb 71/2016 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka zároveň navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov, priznal jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 12 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 7/2023-16 z 11. januára 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky v plnom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou zo 14. februára 2016 domáhala zaplatenia sumy 4 073,93 eur ako ceny vykonaných prác pre žalovaného na základe zmluvy o dielo. Proti platobnému rozkazu okresného súdu podal žalovaný 13. júla 2016 odpor. Prvé pojednávanie určené na 1. jún 2017 bolo odročené z dôvodu možnosti riešenia veci mimosúdnym rokovaním. K mimosúdnej dohode však nedošlo, pretože žalovaný sa rokovania nezúčastnil. Sťažovateľka podaním z 8. novembra 2017 rozšírila žalobu o zaplatenie sumy 4 200 eur za vykonanie prác navyše. Okresný súd uznesením z 13. novembra 2017 pripustil zmenu petitu žaloby. Vo veci boli nariadené a vykonané pojednávania 9. novembra 2017 a 3. mája 2018. Ďalšie dve nariadené pojednávania (22. februára 2018 a 11. októbra 2018) boli odročené z dôvodu neúčasti právneho zástupcu žalovaného. Pojednávanie 13. júna 2019 bolo odročené z dôvodu možnosti riešenia veci mimosúdnym rokovaním, ktoré navrhla sťažovateľka. Rokovanie nebolo úspešné z dôvodu obštrukcií na strane žalovaného. Okresný súd na ďalších pojednávaniach 12. novembra 2019 a 6. februára 2020 apeloval na strany sporu, aby sa vec pokúsili vyriešiť mimosúdnou dohodou.

4. Pojednávanie nariadené na 19. marec 2020 bolo zrušené z dôvodov súvisiacich so šírením ochorenia COVID-19 a pojednávanie nariadené na 4. jún 2020 z dôvodov na strane zákonnej sudkyne. Dňa 30. júla 2020 bolo vykonané pojednávanie a následne odročené z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania. Okresný súd vydal 18. mája 2021 uznesenie, ktorým sťažovateľke uložil zložiť preddavok na znalecké dokazovanie. Sťažovateľka podaním zo 16. júna 2021 navrhla okresnému súdu zníženie preddavku.

5. Dňa 18. marca 2022 podala sťažovateľka sťažnosť na prieťahy v napadnutom konaní. Predseda okresného súdu v prípise zo 14. októbra 2022 konštatoval nečinnosť okresného súdu v období od 18. mája 2021, keď bolo vydané uznesenie o zložení preddavku trov znaleckého dokazovania, do 30. augusta 2022, keď okresný súd nariadil pojednávanie, a to na 14. marca 2023.

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky sú namietané prieťahy v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom, keďže okresný súd po dobu 6 rokov a 10 mesiacov meritórne nerozhodol v jej veci a stav právnej neistoty stále pretrváva. Dĺžku napadnutého konania považuje sťažovateľka za neprimeranú. Sťažovateľka poukázala aj na viacero kratších období nečinnosti okresného súdu a jeho nesústredený postup. Tiež považuje obdobie medzi nariadenými pojednávaniami od 30. augusta 2022 do 14. marca 2023 za neprimerané dlhé.

II.
Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

7. V podaní doručenom ústavnému súdu 31. januára 2023 predseda okresného súdu uviedol, že ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú. Predmetná vec bola postupne pridelená v súčasnosti už štvrtému zákonnému sudcovi, k čomu došlo v prípade dvoch sudkýň z dôvodu preloženia na výkon funkcie na odvolací súd a v prípade jednej sudkyne z dôvodu nástupu na materskú dovolenku. Z obsahu spisu vyplýva, že okresný súd od podania žaloby vo veci konal plynule. Sťažovateľkou uvádzané prieťahy v konaní v súvislosti s termínom pojednávania nariadeného 30. augusta 2022 na termín 14. marec 2023 súvisia práve s poslednou zmenou zákonného sudcu. Pokiaľ ide o odročenia či zrušenia nariadených termínov pojednávaní, predseda okresného súdu uviedol, že o odročení pojednávania rozhoduje zákonný sudca po zvážení dôvodov uvádzaných sporovou stranou v žiadosti o odročenie pojednávania. Ako predseda súdu do tohto procesu však nie je oprávnený zasahovať.

8. V rámci repliky sťažovateľka v podaní doručenom ústavnému súdu 25. februára 2023 uviedla, že argumentácia okresného súdu v časti, že v jej veci rozhodovali štyria sudcovia, je irelevantná k posúdeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Odkazujúc na podanú ústavnú sťažnosť a tam uvedený popis procesných úkonov vykonaných vo veci, je sťažovateľka presvedčená, že vyjadrenie okresného súdu iba potvrdzuje skutočnosť, že k zásahu do jej základných práv došlo.

III.
Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

10. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je rozhodovanie, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou, resp. nesústredenou činnosťou došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010, II. ÚS 123/2022).

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (IV. ÚS 187/07, III. ÚS 241/2017, I. ÚS 477/2020, II. ÚS 573/2022). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

14. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o zaplatenie sumy vyplývajúcej zo zmluvy o dielo tvorí bežnú a početnú súčasť rozhodovania všeobecných súdov a ani okolnosti prejednávanej veci neodôvodňujú záver o mimoriadnej zložitosti veci. Určitá skutková zložitosť veci vyplýva z nariadeného znaleckého dokazovania.

15. Správanie sťažovateľky ako strany sporu je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka neprispela k prieťahom v napadnutom konaní, naopak, aktívne sa zaujímala o priebeh konania vo veci, o čom svedčí aj jej sťažnosť na prieťahy v konaní adresovaná predsedovi okresného súdu.

16. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, bol postup samotného okresného súdu. Ústavný súd po preskúmaní postupu okresného súdu v napadnutom konaní konštatuje, že konanie je poznačené zbytočnými

prieťahmi. Postup okresného súdu v počiatočnom štádiu napadnutého konania bol v podstate plynulý s výnimkou krátkodobej nečinnosti, keďže výzva pre sťažovateľku na podanie repliky k vyjadreniu žalovaného z 25. októbra 2016 bola vykonaná až 10. mája 2017, teda po uplynutí viac ako 6 mesiacov od doručenia vyjadrenia okresnému súdu (25. októbra 2016, pozn.). V etape konania do 30. júla 2020, keď okresný súd nariadil znalecké dokazovanie, vykonal okresný súd sedem pojednávaní vo veci. Ďalšie obdobie krátkodobej nečinnosti (7 mesiacov) zaznamenal ústavný súd v období od 2. októbra 2020, keď sťažovateľka doručila okresnému súdu otázky pre znalecké dokazovanie, do 18. mája 2021, keď bolo vydané uznesenie o zložení preddavku na znalecké dokazovanie. V postupe okresného súdu však zistil ústavný súd aj obdobie dlhodobej nečinnosti, a to približne od júna 2021 do 30. augusta 2022, teda v trvaní 14 mesiacov, keď okresný súd nevykonal žiaden relevantný úkon vedúci k rozhodnutiu veci. Toto obdobie možno považovať za zbytočný prieťah, v ktorého dôsledku došlo k predĺženiu napadnutého konania o viac ako rok.

17. V súvislosti s okolnosťou, na ktorú poukázal predseda okresného súdu, spojenou s dlhodobou personálnou problematikou, v ktorej dôsledku aj v posudzovanom prípade došlo k viacnásobnej zmene zákonného sudcu, ústavný súd uvádza, že na ňu v okolnostiach danej veci nemohol prihliadnuť. Prieťahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe. Nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v prípade, ak sa na tento účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Celkovú dĺžku súdneho konania v trvaní viac ako šiestich rokov vo veci tvoriacej bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov nemožno ospravedlniť zložitosťou danej veci a ani akýmikoľvek objektívnymi ťažkosťami súdu ako takého. Aj pri existencii objektívnych ťažkostí nemožno prehliadnuť, že aj jednotlivé nenáročné úkony súdu vykazovali prieťahy v konaní (podobne IV. ÚS 337/2018).

18. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na zjavne neprimeranú celkovú dĺžku konania, ako aj na zistené obdobia nečinnosti v postupe okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom ústavnej intenzity, preto rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.
Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme

efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľky právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

21. Sťažovateľka sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia od okresného súdu v sume 12 000 eur, pričom poukazuje na skutočnosť, že v jej veci ani napriek zjavne neprimeranej dĺžke konania nedošlo k odstráneniu stavu právnej neistoty, čím nebolo možné definitívne vysporiadať vzájomné vzťahy strán sporu. V tomto poukázala aj na hroziacu ťarchu následných finančných povinností pri súčasnom vysokom zvyšovaní cien stavebných materiálov.

22. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, berúc do úvahy predmet napadnutého konania a všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.
Trovy konania

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľka si uplatnila nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za tri úkony právnej služby.

25. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Za tieto úkony

uskutočnené v roku 2022 patrí odmena v sume dvakrát po 193,83 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 11,63 eur. Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 410,92 eur, keďže právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 493,10 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Za úkon vyjadrenia k stanovisku okresného súdu doručeného 25. februára 2023 ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahuje žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by ústavnému súdu nebola známa.

26. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. marca 2023

Ľuboš Szigeti
predseda senátu